

GIỚI THIỆU
DỰ THẢO SỬA ĐỔI, BỔ SUNG HIẾN PHÁP 1992

*Hoàng Minh Khôi**

Ngày 6/8/2011, Quốc hội khóa XIII (kỳ họp thứ nhất) đã ra Nghị quyết số 06/2002/QH13 sửa đổi, bổ sung Hiến pháp năm 1992 lần thứ hai¹ với yêu cầu cấp thiết, đó là: “do đất nước ta đã có nhiều thay đổi trong bối cảnh quốc tế đang có những diễn biến to lớn, phức tạp và sâu sắc. Việc nghiên cứu sửa đổi, bổ sung hiến pháp cho phù hợp với tình hình mới là rất cần thiết”².

Về quan điểm chỉ đạo, từ Nghị quyết Trung ương 8 (khóa VII), Nghị quyết Trung ương 3 và Nghị quyết Trung ương 7 (khóa VIII) đến nghị quyết các Đại hội Đảng lần IX, X và lần thứ XI vừa qua đều xác định tiếp tục chiến lược về đổi mới hoạt động của các cơ quan tư pháp, đề cao các nguyên tắc tôn trọng và bảo vệ quyền con người, nguyên tắc bình đẳng, công bằng, công khai, minh bạch trong xây dựng và thực hiện pháp luật. Dù bước đầu cải cách tư pháp còn thiếu sót, chưa đồng bộ, nhưng đó là những tổng kết thực tiễn có ý nghĩa quan trọng để tiến hành những bước cải cách tiếp theo. Trong Chiến lược phát triển kinh tế xã hội 2011 – 2020, Nghị quyết Đại hội Đảng lần thứ XI đề ra quan điểm đồng bộ với phát triển kinh tế xã hội, đổi mới văn hóa, giáo dục, khoa học, công nghệ là nhiệm vụ "Mở rộng dân chủ, phát huy tối đa nhân tố con người, coi con người là chủ thể, nguồn lực chủ yếu và là mục tiêu của sự phát triển"; là nhiệm vụ đẩy mạnh cải cách lập pháp, hành pháp và tư pháp, đổi mới tư duy và quy trình xây dựng pháp luật, nâng cao chất lượng hệ thống pháp luật; tiếp tục xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của dân, do dân, vì dân. Hoàn thiện cơ chế để tăng cường kiểm tra, giám sát hoạt động của các cơ quan lập pháp, hành pháp và tư pháp³.

Theo đó, bản Dự thảo Hiến pháp (HP) sửa đổi, bổ sung đã được công bố, gồm: Lời nói đầu, 11 chương và 124 điều; so với Hiến pháp hiện hành ít hơn 01 chương và 23 điều, nhưng được sửa đổi, bổ sung mới hầu hết điều văn của Hiến pháp. Cụ thể:

Thứ nhất, giữ nguyên **12 điều**, gồm:

- Có **2 điều** là Điều **13** Dự thảo ghép và giữ nguyên ba Điều 141, 142, 143 HP hiện hành về Quốc huy, Quốc hiệu; Điều **14** Dự thảo giữ nguyên Điều 144 HP hiện hành về Thủ đô. Đây là tài sản “linh khí” Quốc gia đã được nhân dân ta dưới sự lãnh đạo của Đảng và Bác Hồ lựa chọn, xác lập từ HP 1946. Trong suốt chiều dài lịch sử gần 70 năm vẻ vang của đất nước, hình ảnh Quốc huy, Quốc hiệu và lá cờ đỏ sao vàng năm cánh đã cùng với toàn đảng, toàn quân và toàn dân ta chiến thắng oanh liệt bao kẻ thù hung hãn, thâm độc, bảo vệ toàn vẹn non sông, lịch sử và văn hóa Việt Nam. Dự thảo giữ nguyên những điều này là hoàn toàn đúng đắn.

- Có **3 điều** về quyền công dân. Điều **24** Dự thảo giữ nguyên Điều 68 HP hiện hành về quyền của công dân tự do đi lại, cư trú trong và ngoài nước; Điều **51, 52** Dự thảo giữ nguyên Điều 81, 82 HP hiện hành về quyền và nghĩa vụ của người nước ngoài cư trú tại Việt Nam – đều là những quy định có tính nguyên tắc thể hiện lập trường nhất quán trong chính sách hội nhập và tôn trọng những cam kết quốc tế của nhà nước ta.

*** Trưởng phòng Tư pháp – CT.Hội luật gia Quận 2.**

¹ Dựa trên cơ sở Cương lĩnh bổ sung, phát triển năm 2011 về xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội và văn kiện Đại hội XI của Đảng.

- Sửa đổi, bổ sung lần I: Ngày 25/12/2001 theo Nghị quyết số 51/2001-QH10 Quốc hội khóa X, thông qua tại kỳ họp thứ 10.

² Theo kế hoạch, tổng kết việc thi hành Hiến pháp năm 1992 triển khai từ tháng 8-2011 đến tháng 3-2012. Dự thảo Hiến pháp sửa đổi sẽ được trình Quốc hội thông qua vào tháng 10-2013.

³ Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam, (2011), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.107, 141.

- Có **01 điều** (Điều **73**) Dự thảo giữ nguyên Điều 48 HP hiện hành về bảo vệ đất nước, là trách nhiệm của nhà nước phát huy tinh thần yêu nước và chủ nghĩa anh hùng cách mạng của nhân dân; xây dựng nền quốc phòng và an ninh toàn dân vững mạnh; xây dựng các lực lượng vũ trang và không ngừng tăng cường khả năng bảo vệ đất nước.

- Có **5 điều**, gồm: Điều **91, 92, 96, 97, 98** Dự thảo giữ nguyên Điều 101, 102, 106, 107 và 108 HP hiện hành là các định chế về Chủ tịch nước;

- Có **01 điều** (Điều **102**) Dự thảo giữ nguyên Điều 113 HP hiện hành về nhiệm kỳ Chính phủ theo nhiệm kỳ Quốc hội và tiếp tục làm nhiệm vụ cho đến khi Quốc hội khóa mới thành lập Chính phủ mới.

Thứ hai, bổ sung mới **11 điều**, gồm: Điều **16** về quyền được tôn trọng và bảo vệ của cá nhân; Điều **21** về quyền sống; Điều **44** về quyền thụ hưởng giá trị văn hóa; Điều **45** về quyền xác định dân tộc và sử dụng ngôn ngữ; Điều **46** về quyền sống và quyền bảo vệ môi trường. Một trong những đổi mới của Dự thảo là việc đề cao quyền công dân được bố cục trở lại Chương II chỉ ngay sau Chương I về chế độ chính trị; đó cũng là sự kế thừa và khẳng định tiếp tục phát huy tư tưởng của Hồ Chí Minh và tư tưởng tự do, dân chủ sâu sắc của những nhà ái quốc thời kỳ lập nước đã từng thể hiện tại HP 1946 – Hiến pháp của 20 triệu “Quốc dân, đồng bào”. Điều đặc biệt hơn nữa, còn là việc hiến định *Quyền con người* được đặt trước quyền và nghĩa vụ công dân và trở thành một Chương mới của Hiến pháp – có thể nói là hay nhất trong toàn văn Dự thảo.

Các điều mới khác, như: Điều **59** về Ngân sách; Điều **68** về bảo vệ môi trường; Điều **83** về Ủy ban lâm thời; Điều **120, 121, 122** quy định về Hội đồng Hiến pháp, Hội đồng bầu cử quốc gia và Kiểm toán nhà nước – đều là những định chế mới nhằm đáp ứng yêu cầu hội nhập và hoàn thiện tiến trình xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa trong thời kỳ mới.

Thứ ba, tại **101 điều** còn lại là những sửa đổi, bổ sung các Chương về Chế độ chính trị; các định chế bảo hộ của nhà nước và xã hội đối với quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân; về hôn nhân và gia đình và về quyền học tập, sáng tạo của mọi công dân; Chương Kinh tế, xã hội, văn hóa, giáo dục, khoa học, công nghệ và môi trường; bảo vệ Tổ quốc; Quốc hội, Chủ tịch nước và Chính phủ... đều đã được kế thừa qua thực tiễn hai mươi năm thực hiện HP hiện hành, nay tiếp tục được củng cố hoàn thiện nhằm xây dựng một nhà nước và xã hội khoa học, hiện đại, hiệu quả trên các lĩnh vực của đất nước. Trong đó, định chế nổi bật được bổ sung hoàn thiện là vai trò lãnh đạo và tiên phong của Đảng Cộng sản Việt Nam, “Dự thảo cơ bản giữ các nội dung tại Điều 4 của Hiến pháp năm 1992 và bổ sung một số nội dung theo Cương lĩnh như sau: Một là, thể hiện đầy đủ hơn bản chất của Đảng theo Cương lĩnh: “Đảng Cộng sản Việt Nam, đội tiên phong của giai cấp công nhân, đồng thời là đội tiên phong của nhân dân lao động và của dân tộc Việt Nam”; hai là, Đảng gắn bó mật thiết với nhân dân, phục vụ nhân dân, chịu sự giám sát của nhân dân, chịu trách nhiệm trước nhân dân về những quyết định của mình; ba là, không chỉ các tổ chức của Đảng, mà các đảng viên hoạt động phải trong khuôn khổ Hiến pháp và pháp luật”⁴.

Có thể nói, Dự thảo sửa đổi, bổ sung Hiến pháp 1992 không chỉ là một bước đổi mới mạnh mẽ cả về nội dung và kỹ thuật lập pháp, mà còn là ngày hội chính trị - lập pháp của toàn dân. Đây là sinh hoạt dân chủ cao nhất, là sự huy động ý chí, nguyện vọng, trí tuệ của mọi tầng lớp nhân dân đóng góp không chỉ vì những lợi ích của thế hệ chúng ta mà còn vì lợi ích lâu bền của các thế hệ tương lai của chúng ta, như thông điệp của Quốc hội đã kêu gọi: “Đồng bào, chiến sĩ cả nước, người Việt Nam định cư ở nước ngoài hưởng ứng và tích cực tham gia đóng góp ý kiến để Hiến pháp thể hiện đầy đủ ý chí, nguyện vọng của nhân dân, đáp ứng yêu cầu xây dựng, phát triển và bảo vệ tổ quốc trong thời kỳ mới!”.

⁴ Ủy ban dự thảo, sửa đổi Hiến pháp 1992, (2012), *Bảng tham chiếu so sánh và giải trình các nội dung sửa đổi, bổ sung với Hiến pháp 1992*. Tài liệu tháng 10 – 2012.